

Prim. dr ILIJA NIKOLIĆ,
Herceg-Novi

ZDRAVSTVENI PROFIL BOKE KOTORSKE

Porijeklo medicinske kulture Boke Kotorske seže veoma daleko, zahvaljujući tome da su ovi krajevi od davnina bili naseljeni narodima vezanim u većini za more i moreplovstvo. Na taj način su dolazili u kontakte sa tada razvijenim narodima Zapada i Bliskog istoka istovremeno upoznavajući i raznorazne bolesti kojima su na tim putovanjima bili izloženi.

Proistekli rasno-biološki iz ukrštanja i miješanja doseljenih slovenskih plemena i starosjedilaca, nastanjeni na vanredno zdravom području, stanovnici Boke su imali sve uslove za jaku vitalnost i brzo razmnožavanje.

Okrenuti moru i pomorstvu, susretali su se ne samo sa pomorskim stihijama, nego i morskim razbojnicima, a najveća opasnost je bila zaraza od drugih naroda koja se mogla prenijeti i kući i u okolinu.

No, i pored toga, nalažene su pogodne mogućnosti za uklapanje i zdravstvenih i pomorskih interesa. Ne malo puta ti su se interesi sukobljavali, ali i uslovljavali, te je tako u Boki došlo veoma rano do osnivanja pomorsko-zdravstvenih institucija. Ulistajući dostupnu literaturu o istorijatu zdravstvenih ustanova u Boki, nailazi se na veoma zanimljive podatke o počecima njihovog rada.

U Kotoru već 1392. godine postoji HOSPITALE PAUPERUM S. CRUCIS, dok se za početak rada HOSPITALE PAUPERUM S. SPIRITUS ili S. SALVATORII pominje 1389. godina.

HOSPITALE s. LAZARI ili leprorum 1435. g., HOSPITALE s. ROCHI za zarazne 1573, a HOSPITALE PEURORUM EXPOSITORUM 1514. god. Kotorska opština ima Magistrat za zdravstvo već oko 1400. godine. Iz jedne oporuke od 14. jula 1572. godine pominju se Stradioti (ostrvo preko puta Tivta) i tamošnji LAZARET. 1673. godine u Kotoru se zida jedan lazaret (kao zamjena za dva stara). Ta zgrada je 1945. godine radi širenja obale srušena.

Kao najstarija karantenska stanica pominje se ona u selu Rose, što je i logično, jer su Rose bile ključ vrata između Boke

i Jadrana. Ta stanica je imala i specijalni naoružani brod, koji je zaustavljao svaki brod na putu iz Jadrana u Boku tražeći da se poštuju zdravstveni propisi (tako je, recimo, karantini u vrijeme kada nije bilo zaraza trajao sedam dana, a kada je bilo zaraza vrijeme karantina iznosilo je 28 dana). Prvi spomen o karanteni u Kotoru potiče iz 1431. godine kada se u jednom spisu navodi potreba jednog broda koji iz Molfete dolazi u Kotor, ali se u karantenu u selu Đurici morao zadržati prema propisima kotorskog «Magistrato della sanità» određeno vrijeme.

Kako je Kotor bio smješten na dnu Zaliva, put je za brodove često bio gubitak vremena. Osim toga, u mnogim skrivenim obalama unutar Zaliva postojala je mogućnost tajnog, tj. nekontrolisanog iskrcavanja ljudi i tereta s brodova. Zato se traži mogućnost izgradnje novog lazareta i to negdje na početku Zaliva. Jasno je da je to bio grad Herceg-Novoi, ali u to vrijeme pod turskom političkom upravom i tek kada je 1687. godine bio oslobođen turske dominacije, prišlo se ostvarivanju te zamisli. 1700. godine u Herceg-Novom podignut je veliki lazaret, ali je nekoliko godina kasnije morao biti napušten «zbog klizanja zemljišta» (niže katoličkog manastira Sv. Antona).

Mletačka vlast je 1729. g. umjesto napuštenog sagradila novi i veći lazaret i to u Meljinama. Proširen je 1732. g.

Nakon Bečkog kongresa 1814. g. politička uprava Boke prešla je u austrijske ruke i, naravno, pravac trgovine okrenut je prema Trstu i Rijeci. Austrijske vlasti 1830. g. zatvaraju Meljinski lazaret, pa ga na molbu i peticije građana otvaraju ponovo 1837. godine kada postaje jedan od četiri lazareta prvog ranga u carevini i glavni lazaret za Dalmaciju.

Prve apoteke u Boki su ona u Il. Novom (1874. g.) i u Kotoru (1883. g.). Mora se napomenuti i Dom za nahoćad u Kotoru izgrađen od zaostavštine jednog dobrotvora (otvoren 1769. g.). Sačuvane su priče o tome da je sa prozora Doma visila korpa u koju bi noću majke stavljale svoju vanbračnu djecu i potezanjem konopca obavještavale personal da podignu još jednog člana Doma. I danas na toj zgradi u Kotoru stoji natpis «Ad colligendos infantes spurios».

Poslije ovog veoma kratkog osvrta na zdravstveni profil Boke Kotorske kroz istoriju, jasno je da je narod Boke od davnina gajio poštovanje prema zdravstvenim institucijama raznog profila. Danas Boka Kotorska, zahvaljujući i toj tradiciji, a i činjenici da je njen položaj idealno mjesto ne samo za zdravstveni turizam, nego i za kurativnu medicinu, ima mnoge zdravstvene ustanove poređane duž njene obale. Na tome bi nam mogle pozavidjeti sve zemlje, jer na teritoriji koju nastanjuje oko 65.000 stanovnika ima danas 3.383 kreveta za liječenje, rehabilitaciju i njegu.

Bolnica Kotor (Medicinski centar) ima danas 288 bolesničkih kreveta i sva potrebna odjeljenja. Specijalna bolnica za ortopedi-

ju, traumatologiju, neurologiju i neurohirurgiju u Risnu ima 310 bolesničkih kreveta i opremljena je svim potrebnim savremenim uređajima za svoju djelatnost.

Specijalna ustanova «Vrmac» u Prčanju za liječenje astme ima danas 350 kreveta i prima bolesnike iz cijele Jugoslavije tokom čitave godine.

Specijalna psihijatrijska ustanova u Dobroti ima 350 kreveta. Dom za školovanje gluhonijeme djece u Škaljarima kod Kotora ima oko 110 učenika, a Dom za njegu starih i iznemoglih lica u Risnu 200 štićenika.

Dječji dom u Bijeloj (kojeg možemo smatrati nasljednikom Doma za nahoćad u Kotoru) ima 115 štićenika.

Vojna bolnica Meljine sa svojim rehabilitacionim kapacitetima širi se i dalje i uskoro se završava objekat sa 170 ležaja u veoma modernoj građevini.

Sirom svijeta poznati Institut za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju «Dr Simo Milošević» u Igalu ima blizu 1 000 ležaja, a Dom za rekreaciju i rehabilitaciju ratnih vojnih invalida u Igalu ima 500 kreveta za svoje klijente.

Nije nimalo slučajan ovolik broj kreveta namijenjenih liječenju i oporavku. Klimat, vegetacija, lokacija, zatim peloid i mineralna voda i te kako povoljno djeluju na oboljeli organizam. I Njegoš je liječio svoja bolesna pluća u Prčanju, te se i danas oboljeli od astme liječe u istom klimatu, i to veoma uspješno.

U Švajcarskoj je jednom gradu ukazana izuzetna čast ako se u njemu otvori neka od zdravstvenih ustanova. Boki Kotorскоj je onda ukazana posebna čast, jer se u njoj nalaze, kako nabrojismo, ustanove posebno humanitarne: osposobljavaju se gluvonijema djeca za život, posebno se njeguju stari i iznemogli, prihvataju se, odgajaju i školuju djeca bez roditelja, prihvataju se i liječe razni psihijatrijski bolesnici, liječe se i porodici vraćaju oporavljeni veliki broj reumatičkih bolesnika, ne samo iz Jugoslavije, nego i iz Evrope, posebno iz Skandinavije, a i iz ostalih krajeva svijeta.

U Bijeloj se veoma dobro liječe Norvežani oboljeli od kožne bolesti psorijaze, a bivši ratnici u Igalu liječe posljedice svojih ranjavanja i bolesti.

Jedinstveno je u svijetu da na ovako malom prostoru bude koncentrisano toliko zdravstvenih ustanova, a sve zahvaljujući prirodnim bogatstvima Boke Kotorске. O tome velikom broju bolesnih brine na ovoj teritoriji 171 ljekar raznih specijalnosti i preko 1 000 osoba sa nižim i srednjim medicinskim obrazovanjem.

Kotorski medicinski centar ima 34 lekara raznih specijalnosti, Prčanj ima 4 lekara, Risan ima 18 lekara specijalista i na specijalizaciji, Dom za stare ima i honorarne i stalnog lekara, dok Zdravstvena stanica u Risnu ima 3 stalna lekara. Specijalna bolnica u Dobroti ima 12 lekara. Tivatske građane i goste liječi 7 lekara, dok Dom zdravlja Herceg-Noví ima 18 lekara. Vojna

bolnica Meljine sa svojih 16 ljekara brine, između ostalog, brigu o liječenju građana Herceg-Novog, a o ratnim invalidima brinu se 4 stalna ljekara.

Institut za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju u Igalu ima 54 ljekara i brine se o liječenju ne samo svojih 1000 pacijenata, nego pomaže i građanima Herceg-Novog i gostima. Po prosjeku broja ljekara na broj stanovnika spadamo među najbolje u svijetu, jer na oko 400 stanovnika dolazi 1 ljekar.

Svakako da je to manje kada u ljetnoj sezoni dođe veliki broj turista, ali Boka, u stvari, i nema sezone — ona je uvijek puna ili onih koji se samo odmaraju ili onih koji se aktivno odmaraju i oporavljaju svoj zamoreni organizam.

S pravom se može konstatovati da je ovako impozantan broj i zdravstvenih ustanova i zdravstvenog personala u njima posljedica empirija da su prirodna bogatstva Boke Kotorske, u stvari, njena klima, njena vegetacija i njeno more sa poznatim morskim peloidom i mineralnom vodom u Igalu, koji dobro i liječe i oporavljaju sve one koji dođu u ove krajeve na liječenje i odmor. To nam potvrđuje sve veći priliv bolesnika iz zemalja sa visokim standardom (Švedska, Norveška, Njemačka).

L I T E R A T U R A

- Dr V. Stojanovic: Istorija medicine. Medicinska knjiga, 1953. g.
Mijušković Slavko: Istorijski zapisi, knjiga XX. Titograd, 1963.
Mr. ph. Vinko Velnić: Pro Medico (2—IV).
Milošević S. Milivoj: Lazareti na Crnogorskom primorju, VIII godišnjak
Pomorskog muzeja u Kotoru.

Summary

THE MEDICAL FEATURE OF BOKA KOTORSKA

Ilija NIKOLIĆ, M. D., C. S.
The Institute for Physical Medicine and Rehabilitation
»Dr Simo Milošević«, Igalo

A short historical review shows that since long ago Boka has been a point to which people have come for rest and recreation.

Owing to numerous convenient circumstances there are 3000 beds in hospital, institute, nursery home and recreational-rehabilitation institutions in Boka at present.

They are supervised by 160 physicians of different specialities, and the constant increase of the number of persons coming to Boka for various aspects of treatment and recreation, confirms the good results of the stay in this environment.

The published scientific works dealing with favourable results of treatment in Boka Kotorska have made more foreign patients inquire and come to be treated in these institutions.